

Dehálaš diehtujuohkin Ruoŧa orruide

**Jus kriisa dehe
soahti buollá**

Dát gihpa sáddejuvvo visot dálloaluide Ruotas, ráđđehusa gohččosa jelgii. Servodatsuoji ja válmmasvuoda eiseválddis (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB) lea ovddasvástáduš sisdoalus.

Dán gihppaga sáhtta diŋgot álkeslohkan ruoŋagillii ja eanjalasgillii ja viežžat digitála hámis mánggaid iežá gielaide. Gávdno maid seavagillii, sisalohkkojuvvoŋ ja čuokkesčáluš.

Loga eanet siiddus msb.se.

Vurke gihppaga.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

651 81 Karlstad | msb.se

Illustrašuvnnat: Patrik Berg

Publ.nr: MSB2436 – skábmamánu 2024

ISBN: 978-91-7927-550-1

Ruoŧa álbmogii

Mii eallit surolaš áiggis. Soahti lea jođus min birramáilmmis. Terrorisma, syberrohkaheamit ja viehttaleaddji diehtajuohkin geavahuvvo vahágahttit ja váikkuhit min.

Vuosttildan dihte uhkádusaid mii dárbbahit doallat čoahkis ja váldit ovddasvástádusa min riikkas. Jus mii fallehuvvojit de visot fertejit veahkehit suodjalit Ruoŧa iehčanasvuođa ja min demokratiija.

Vuosttildannávcca mii huksejit juohke beaivvi ovttas lagasolbmuiguin, bargorátnáiguin, ustibiiguin ja ránnjáiguin.

Dán gihppagis beasat diehtit got válbmanat, maid sáhtát bargat jus kriisa ja soahti boahtá.

Don leat oassin Ruoŧa válmmasvuođas.

Sisdoallu

Eahpesihkkaris máilbmi gáibida válmmašvuoda	5
Ovttas mii nannejit Ruođa	6
Ruođa suodjalus	7
Aliduvvon válmmasvuohta	8
Oppalaš suodjaleapmegeatnegasvuohta	9
Váruhusvuogádat	10
Suddjet iežat áibmofallehemiid vuostá	12
Ruovttoválmmasvuohta	15
Báhtareapmi	19
Suodjelatnja	20
Psykologalaš suodjalus	22
Digitála sihkkarvuohta	23
Terrorfalleheamit	24
Bissehit vardima	25
Ekstrema dálkkit	26
Njoammumat	27
Dus geas lea dárbu liige doarjagii	28
Dus geas leat ealibat	29
Jus balat	30
Ságastit mánáiguin kriisa ja soađi birra	30
Dehálaš telefonnummarat eanet dieđut	31-32

Eahpesihkkaris máilbmi gáibida válmmašvuoda

Militeara uhkádus Ruođa vuostá lea lassánan ja mii fertejit leat válbmasat vearrámussii – verjjolaš falleheapmái.

Soahti – stuorimus uhkádus min friddjavuhtii

Go soamis veahkaváldiin váldá rievtti mearridit min badjel, de dat uhkida min rievtti friddja ja iešheanalaš eallimii.

Gávdnojit maid iežá vuogit got militeara veahkaváldi váikkuha ja vahágahttá min riikka, ovdamearkka dihte syberrohkkáheamit, váikkuhankampanjat, terrorisma ja sabotáša. Dakkárat sáhttet dáhpáhuvvat váikko goas, ja ollu lea jođus dás ja dál.

Mii eat sáhte váldit min friddjavuoda diehttelassan. Ja mis ferte leat dáhttu ja duostilvuolta várjalit min rabas servodaga, váikko dat buktá rahčamuša.

Jus Ruođa fallehuvvo mii eat goassege vuollán. Buot diedut ahte vuosttildeapmi galgá heaittihuvvot leat boastut.

Eará duođalaš uhkádusat

Mii dárbbahit maid nannet min vuostenávcca vai sáhttit giedahallat eará duođalaš váraid ja uhkádusaid, ovdamearkka dihte:

- ekstrema dálkkit
- váralaš njoammumat
- hehttehusat dehálaš it- systemain
- organiserejuvvon kriminalitehta.

Ovttas mii nannejit Ruoŧa

Kriissas ja soađis mii visot dárbbahit
leat oassin Ruoŧa vuostenávccas.

Eiseválddiin, regiovnain ja gielddain lea stuorra ovddasvástádus go min
sihkkarvuolta uhkiduvvo. Gielddat galget ovdamearkka dihte dikšut boarrásiid
ja skihpa olbmuid, ja bearráigeahččat vai mánáiddikšun ja gádjunbálvalus
doaimma nu guhkás go vejolaš. Maid fitnodagat leat veahkkin min válmmasvuhtii.

Jus lea duodalaš dáhpáhus de veahkki álggus manná dáidda geat buoremusat
dárbbahit dan. Eanemusat mii fertejit birget ieš unnimus vahku.

Moadde ovdamearkka got don sáhtát searvat min oktasaš válmmasvuhtii:

- Searvva eaktodáhtolaš suodjalusorganisašuvdnii mas lea bargogohččus oppalašsuodjaleamis. Maid eará eaktodáhtolaš organisašuvnnat ja jáhkkoservodagat dahket dehálaš bargguid.
- Loga ovdamearkka dihte gursse váibmo- ja geahpesgádjun, HLR.
- Šatta varraaddi jus sáhtát.
- Ságas iežáiguin doppe gos orut got dii sáhttibehtet nannet iežaset oktasaš válmmasvuođa, ovdamearkka dihte ásodatsearvvis, láigoviesus dehe gilisearvvis.

Ruoŧa suodjalus

Ruoŧas lea oppalaš suodjaleapmi (totalförsvär) mas lea militeara suodjalus ja siviila suodjalus. Ruoŧa lea maid oassi Nato kollektiiva suodjalusas.

Militeara suodjalus

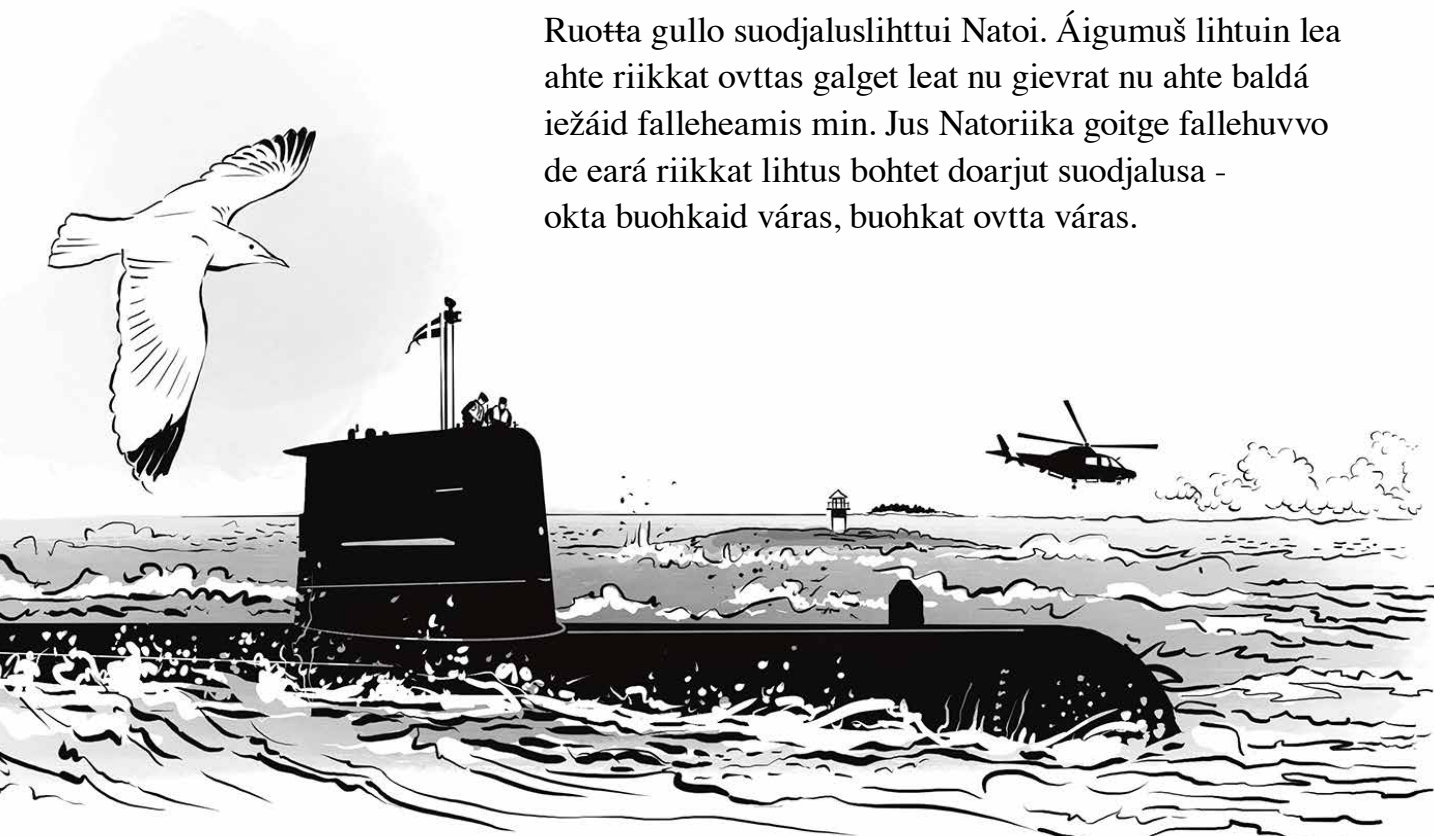
Militeara suodjalus galgá suodjálit Ruoŧa ja lihtolaš Nato-riikkaid verjjolaš fallehemiid vuostá, suddjet min rájiid ja veahkehit riidduid gieđahallat. Dasa gullo Suodjalusváldi ja mángga iežá eiseválddit mat galget doarjut militeara suodjalusa.

Siviila suodjalus

Siviila suodjalus lea min buohkat geat orrut Ruoŧas ovttas eiseválddiiguin, regiovnnaiguin, gielddaiguin, fitnodagaiguin ja eaktodáhtolaš organisašuvnnaiguin. Okta dain deháleamos bargguin siviila suodjalussii lea doarjut militeara suodjalusa. Okta iežá váldobargo lea suodjalit siviilaálbmoga ja bearráigeahččat nu ahte vuđolaš servodatdoaimmat doibmet nu guhkás go vejolaš maid soađis. Dat guoská ovdamearkka dihte el-rávdnjebajásdoallama, buohccedivššu ja fievrridemiid.

Ruoŧa Natos

Ruoŧa gullo suodjaluslihttui Natoi. Áigumuš lihtuin lea ahte riikkat ovttas galget leat nu gievrat nu ahte baldá iežáid falleheamis min. Jus Natoriika goitge fallehuvvo de eará riikkat lihtus bohtet doarjut suodjalusa - okta buohkaid váras, buohkat ovtta váras.

Aliduvvon válmmasvuohta (Höjd beredskap)

Jus lea soahti dehe várra soahtái de ráđđehus sáhttá mearridit aliduvvon válmmasvuođa birra nannen dihte riikka vejolašvuođa suodjalit iežat.

Aliduvvon válmmasvuođa dilli mearkkaša ahte olles servodat galgá čohkkehit návccaid vai sáhttá vuosttildit falleheadji ja fuolahit ahte deháleamos oasit servodagas doibmet. Aliduvvon válmmasvuođa dilis sáhttet du gohččut veahkehit sierra ládje.

Don oaččut diehtit ahte lea aliduvvon válmmasvuohta dilli rádio ja tv ja teaksta-tv bakte. Alimus válmmasvuođas válmmasvuođalárbma sáhttá maid geavahuvot.

Válmmasvuođalárbma mearkkaša ahte lea soahti dehe dakkaviđe soahtevárra. Olles oppalaš suodjalus ferte dakkaviđe čoahkkanit ja servodat válbmana soahtái. Alimus válmmasvuođa dilli lea miehtá riikka.

Oppalaš suodjaleapme-geatnegasvuohta (Totalförsvarsplikt)

Dan rájjs go deavddát 16 jagi ja gitta deavddát 70 jagi don leat geatnegahtton searvat oppalaš suodjaleapmái ja geatnegahtton doarjut oppalaš suodjaleami soahteváras ja soadis.

Geatnegasvuohta searvat oppalaš suodjaleapmái guoská visot ruođa ássiid, sihke sin geat orrut Ruotas ja olgoriikkas. Oppalašsuodjalusgeatnegasvuohta guoská maid olgoriikkalaš ássiid geat orrut Ruotas. Dát oppalašsuodjalusgeatnegasvuohta mearkaša:

- Vearjogeatnegasvuohta (värnplikt) dehe siviilageatnegasvuohta (civilplikt). Aliduvvon válmmasvuođas don leat geatnegahtton boahtit dan báikái gosa leat ožžon dieđu iežat soahtesajáidatmearrádusas.
- Almmolaš bálvalangeatnegasvuohta (allmän tjänsteplikt). Jus ráđdehus mearrida almmolaš bálvalangeatnegasvuođa birra de don leat geatnegahtton joatkit mannat bargui dehe bargat iežá bargguid mat leat dehálaččat oppalašsuodjalussii.

Aliduvvon válmmasvuođa dilis don joatkkát mannat iežat dábalaš bargui jus dus ii leat iežá soahtesajusteapmi.

Váruhusvuogádat

Duođalaš lihkuhisvuodain, kriissain ja soahteváras don sáhtát váruhuvvot sierra ládje. Oahpa signálaid sierra mearkkašumiid.

Olgováruhus

Ráhkadusat olgováruheapmái ”Hesa Fredrik” leat eanaš gielddain ja maid atomafápmorusttegiid birra.

Olgováruhus geahččaluvvo vuosttas árgamánnodaga njukčamánu, geassemánu, čakčamánu ja juovlamánu diibmu 15.00.

Dehálaš dieđáhus álbmogii (VMA)

Signála 7 sekundda ja boatka 14 sekundda.
Loahpahuvvo manjil 2 minuhta.

Mana sisa. Gidde lásiid, uvssaid ja jus vejolaš ventilašuvnna. Guldal Sveriges Radio P4 oažžun dihte eanet dieđuid.

VMA lea vuogádat mii váruha ja dieđiha go leat duođalaš lihkuhisvuodát ja kriissat, nugo váralaš mirkkuid luoittidettiin, buollimiin main lea ovdamearkka dihte mirkkolaš suovva dehe bávkkihanvárra.

Don oaččut VMA omd. čuovvovaččat:

- Sveriges Radio, SVT, SVT Text ja kommersiála radio- ja tv-kanálaid bokte.
- Áppaid bokte earret iežá krisinformation.se, SOS Alarm, Sveriges Radio ja SVT.
- Sms mobiilatelefovnaide váikkuhuvvon guovllus.

Válmmasvuodálárbma (Beredskapslarm)

30

15

30

Signála 30 sekundda ja boatka 15 sekundda.
Loahpahuvo manjil 5 minuhta.

Mana sisa. Guldal Sveriges Radio P4. Válmmasvuodálárbma mearkkaša ahte lea alimus válmmasvuolta miehtá riika. Don guhte leat vearjogeatnegas dehe siviilageatnegas galggat dakkaviđe mannat dan báikái gosa leat ožžon dieđu iežat soahtesajustanmearrádusas. Jus leat soahtesajustuvvon iežat bargosadjái de galggat čuovvut bargoaddi čujuhusaid.

Girdilárbma

Oanehis signálat 1 minuhta.

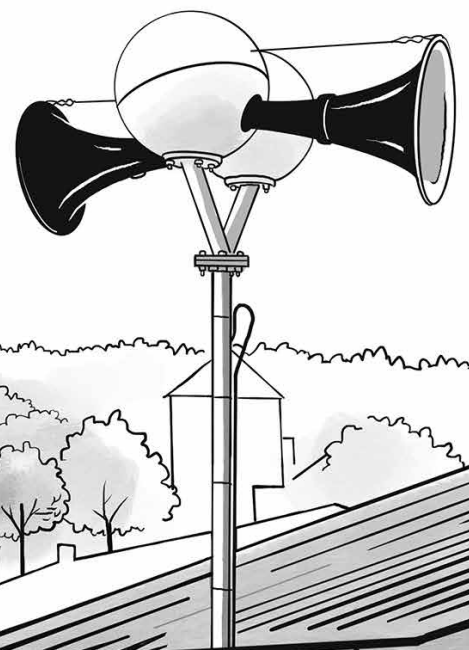
Mana dakkaviđe lagamus suodjelatnjii, gealláree dehe iežá suodjaluvvon sadjái.
Dus lea buoret suodji siste go olgun, erenoamážit lanjas lásiid haga.

Várre meaddel

30

Guhkes bistevaš signála 30 sekundda.

Suddjet iežat áibmofalleheamiid vuostá

Áibmofalleheamis galggat dakkaviđe mannat suodjelatnjjii dehe iežá suodjás sadjái. Vállje dan mii lea lagamus. Don soaittát dárbbahit guođđit olles guovllu jus lea uhkadeaddji militeara falleheapmi.

Don váruhuvvot falleheamis earret iežá girdilárbma ja Sveriges Radio P4 bakte.

Suodjelatnja suddje deattabáruid ja bombabinnáid vuostá. Dat suddjejit maid deattabáruid ja atomavearjjuid vuostá. Suodjelanjat addet buoret suoji go iežá sajit rádioaktiivvalaš gahččamiid, gássaid kemihkalaš vearjjuin ja maid biologalaš soahteávdnasiid vuostá.

Iežá suojs báikkít

Geallir, garaša, báktesisgeaidnostašuvnnat eatnama vuolde lea maid suodji áibmofalleheamis. Don oaččut maid muhtin suoji tuneallas dehe muvrra bálldas. Lea buoret Leahkit siste go olgun, buoremus lea latnja lásiid haga.

Jus don leat olgun ja it geargga iežá suodjái de galggat velledit dievá nala, buoremus jus náđut roggái dehe goivvohakkii.

Go leat gullan signála “Várra lea meaddel” de sáhtát guođđit iežat suoji. Veahke olbmuid geat leat vaháguvvon dehe vavdan.

Atomavearjjut

Máilmmiviidosáš sihkkarvuodadilli lasiha vára geavaheamis atomavearjjuid. Falleheamis atomavearjjuiguin, kemihkalaš dehe biologalaš vearjjuiguin, váldde suoji seammá ládje go áibmofalleheamis. Suodjelanjat addet buoremus suoji. Moatti beaivvi geažis suonjardeapmi lea unnon sakka.

Álkimus suodji

Olgun rokkis dehe goivvohagas.

Báktesisgeainnus dehe muvrra bálddas.

Siste lanjas lásiid haga.

Geallir, garaša dehe eananvuolstašuvdna.

Suodjelatnja.

Beaktileamos suodji

Ruovttoválmmasvuohhta

Don veahkehat olles sevodaga válmmasvuohđa jus dus lea ruovttoválmmasvuohhta unnimus vahkkui.

Heive rávvagiid iskanlisttus du dárbbuid ja eavttuid mielde.

Muhtin osiid don soahtát máhtti juohkit iežáiguin, ovdamearkka dihte ránnjáiguin. Kriissas ja soahtis mii fertejit veahkehit guhte guimmiid.

Válbman nu ahte it dárbbas háhkat visot aktanis jus juoga duohalaš dáhpáhuvvá

Čáhci

Don dárbbahat unnimusat golbma lihttara čázi jándoris, vuosttažin juhkamuššii ja biepmu málisteapmái. Jus šaddá juhkančáhcevátni de gielda sáhtá bidjat olggos čáhceatnkkaid, muhto don dárbbahat goitge čázi ruovttus.

Fidne duŋkkiid dehe lihtiid lohkiin maiguin vieččat čázi.

Oaste čázi bohttaliin dehe deavdde duŋkkiid dahkkon borramušaide.

Vurke čázi sevdnjosis ja gállošis. Dárkkis jus čáhci máistu ja haksu buorit oktii dahje moddii jahkái. Molssu čázi duŋkkiin go lea dárbu.

Jus leat eahpesihkkar jus čáhci lea buhtis, duolddat čázi gitta duoldá sakka.

Jieŋo čázi PET-bohttaliin. Bohttalat sáhtte geavahuvvot dego čoaskudanblohkka. Go jieŋa lea suddan de sáhtát juhkat čázi. Ale deavdde bohttaliid dievva, dalle sáhttet luoddanit.

Liekkasvuohta

Du orohat čosko jođánit jus el-rávdnji boatkana dálvit. Vállje ovtta lanja gos leat. Henge filttiid lásiid badjel ja govčča láhtti láhtteránuiguin.

Buorre atnit ruovttus:

Liegga ja nanu olgobiktasiid, ullobiktasiid, assás guobáid, gahpiriid, fáhcaid, liinniid.

Filttaid, veallánvuložiid, oadđinbussiid.

Molssaevttolaš liggehat mii ii gáibit el-rávdnji, ovdamearkka dihte gásolaliggejeaddji dehe fotogeana-elemeanta.

Steariidnagintalat, boaldámuš liekkasvuođagálduide.

Dolladihkut, dollacahkkeheadji, čáskadanapparáhta.

Leage dárkil sihkarvuođain jus geavahat molssaevttolaš liekkasvuođagáldiuid. Biggot dávjá oažžun dihte sisa sivrra. Jáddat daid ovdal go galggat oadđit.

Gulahallan

Don dárbbášat bastit váldit vuostá oddásiid ja dehálaš dieđuid eiseválddiin. Don dárbbahat maid bastit doallat aktavuoda oapmahaččaiguin ja olbmáiguin. Buorre atnit ruovttus:

Rádio, mii doaibmá báhtteriiguin, beaiveseallain dehe geavjjain.

Liige báhtteriid.

Mobiila ja gealdunliigebáhtterat (powerbank).

Mobiilaláddár geavahit biillas.

Báberlistu dehálaš telefonnummariiguin.

Sveriges Radio P4 lea válmmasvuođa kanála ja joatká sáddet kriissas ja soađis. Váldde sealváii makkár frekveansa du báikkálaš P4-kanálas lea siiddus krisinformation.se.

Biebmu

Don dárbbahat galleheaddji biepmu, mii addá energiija ja sáhttá vurkejuvvot latnjatemperatuvrras. Vállje biepmu mii lea álkit ráhkadit, gáibida unnán čázi dehe sáhttá borrat aktanis. Oastte muhtimin liige biepmu ja deavdde nu ládje iežat vuorkká.

Buorre atnit ruovttus:

Goikegálvvut: Rievnnat, flingát, pasta, riisa, couscous, bulvvarmosa, tortilla, garraláibi, keaksat, sálti, máistagat.

Konsearvvat: Cuvkejuvvon tomáhta, ruotnasat, šaddosat, válmmas borramušat.

Proteiidnavallji: Goikaduvvon dehe konserverejuvvon biergu, guolli, kikearttat, bábut, linssat, tubavuostá.

Buoidevallji: Biebmoollju, pesto, beaivegoikaduvvon tomáhtat oljjus, tapenade, eananiehtit ja siepmanat.

Jodánis energiija: Šattoskreama, muorjemeastu, šuhkoláde, honnet, proteiidnabinná, goikešattus.

Juhkosat: Gáffe, deadja, šuhkoládebulvvar, sarrit- ja nyponmálli, šattosjugus, mielkejugus, šattosjuhkosat, mielkejuhkosat.

Biebmu mánáide: Jukca, buhtadus, buvru, mánábiebmoburkket.

Váldde vára šaddosiin ja murjiin.

Gilvve dakkáriid mat leat borahahtti du gilvvagárddis, balkonjas dehe lásefiellus.

Ruđat

Jus don sáhtát máksit mánggaid ládje de nannet iežat válmmasvuođa. Geavat fal reaidaruđaid duos dás.

Buorre atnit:

Reaidaruđat sierra sturrodagain unnimus vahkkui.

Iežá máksinčovdosat nugo bánkogoarttat ja digitála bálvalusat.

Hivsset

Jus ii boađe čáhci kránas, ovdamearkka dihte el-rávdnjegaskkalduhttimis, de it sáhte cirgguhit čázi hivssegis. Leage válmmas váldit vara bázahusain ja leage dárkil buhtisvuodain.

Don sáhtát gožžat hivssegii váikko it sáhte čázi cirgguhit. Bálkes hivssetbáhpira báberlihttái dehe hiŋkkii lohkiin.

Baikkaide sáhtát bidjat plástabusse dehe rihpaseahka hivssegii, geavahit latriidnagákka dehe hiŋke lohkiin. Govčča baikka ovdamearkka dihte kompostabotkosiin dehe sahájáfuin. Du gielda dieđiha got gurastat bázahusa. Buorre atnit ruovttus:

Hivssetbáhpira.

Njuoskaserviehtaid, giehtaspriita.

Ravssaid, mánnodávdasujiid.

Plástabussiid dehe
čáhppesseahkaid.

Kompostabotkosa dehe
sahájáfu.

Hiŋke lohkiin.

Unnidan dihte guohcá hája de galgá garvit seaguhit gožža ja baikka.

ležá

Buorre atnit ruovttus:

Spriitagievkkana,
grilla ja boaldámuša.

Dálloapotehka, vuosttaš
veahkki-gihpu.

Dolladihkuid, cahkkehanruovddi.

Lummalámppu, gállolámppu.

Konsearvarahppi.

Boaldámuš tånkkas dehe
láddejuvvon el-biilabáhtter.

Jus geavahat dálkasiid maidda gáibiduvvo reseapta dehe golahusgálvvut ovdamearkka dihte diabetesii, de lea buorre atnit ruovttus doarvái mánu geavaheapmái.

Báhtareapmi

Don sáhtát dárbbahit guođđit guovllu jođánit ovdamearkka dihte uhkideaddji militeara falleheamis, luonddulihkohisvuodain dehe váralaš luoitilemiin.

Don oaččut diehtit ahte galggat báhtarit earret iežá VMA bakte. Guldal Sveriges Radio P4 ja čuovu eiseválddiid rávvagiid.

Don guhte it birge ieš sáhtát oažžut veahki báhtarit, ja maid oažžut akuhttaorruma ja biepmu báikkis gosa ollet.

Buorre váldit mielde

Pláne maid juste don dárbbahat váldit mielde jus don fáhkka fertet guođđit iežat orohaga oanibut dehe guhkit áigái.

Dás leat moadde rávvaga:

Biepmu ja čázi moatti beaivái.

Id-áššebáhpiriid, bánkogoarttaid ja reaidaruđaid.

Dálkasiid ja veahkkeneavvuid, ovdamearkka dihte gullanapparáhta.

Radio mii jođihuvvo báhtteriin, beaiveseallain dehe geavjjain.

Bivvalis biktasiid, arvebiktasiid ja liigebiktasiid.

Buhtisindoallandiŋggaid.

Mobiilatelefovnna ja láddára.

Gártta, kompássa.

Dehálaš dieđut báhpiris, ovdamearkka dihte telefonnummariid ja dáhkádusduođaštusa.

Suodjelatnja

Don it gullot makkárge erenoamáš suodjelatnjjii muhto geavahat dan mii lea lagamus. Siiddus msb.se gávdno gártá suodjelanjaiguin.

Suodjelanjas galgá gávdnot čáhci ja álkibut hivssegat. Jus gearrgat de galggat váldit mielde juoga borrat, bivvalis biktasiid ja buhtisindoallandingsgaid. Leage gearrgus ahte soaittát fertet bisánit suodjelanjas moadde beavvi.

Ráfiáiggis suodjelanjat sáhttet geavahuvvot iežáide, muhto galget sáhttit válbmanit 48 diimmus. Aliduvvon válmmasvuodas opmodatoamasteaddjis lea ovddasvástádus ordnemis.

Suodjelanjat leat merkejuvvon galbbain mas lea oránša njealječiegat alit golbmačiegain. Symbola mearkkaša ahte lanjas lea erenoamáš suodji soađi lágaid jelgii.

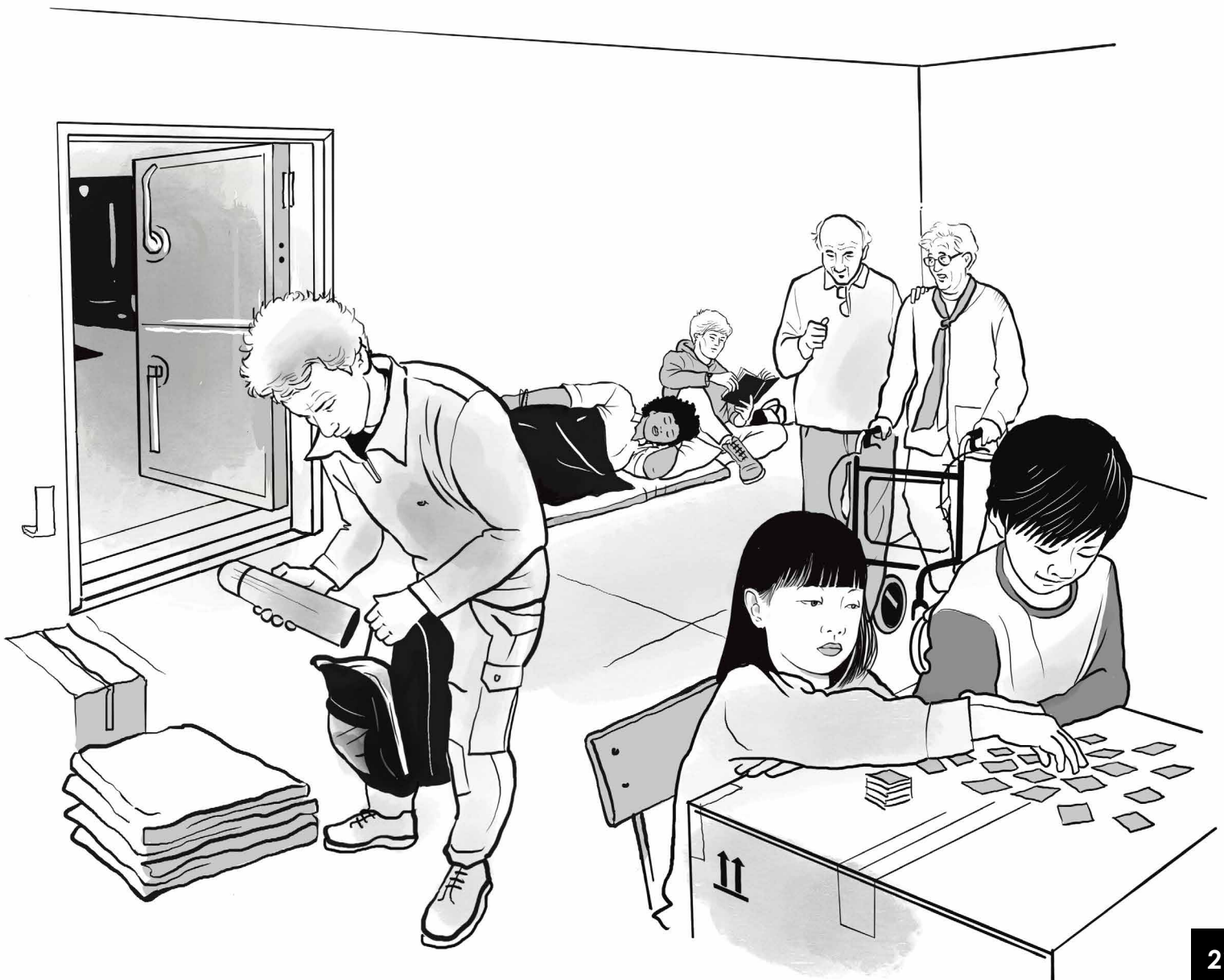

Lagamus suodji

Jus dárbbahat suoji aliduvvon válmmasvuodas, dus lea riekti beassat sisa du lagamus suodjelanjii.

Váldde sealvái gos leat suodjelanjat dehe iežá suojis sajit du orohaga, skuvlla ja barggu lahka.

Psykologalaš suodjalus

Amas fámut ja iežá aktevrrat Ruoŧa olggobealde geahččalit váikkuhit min desinformašuvnna, fillema ja propagánda vehkiin.

Figgamat váikkuhit čađahuvvot beaivválaččat, erenoamážit internehtas ja sosiála mediain. Áigumuš lea ráhkadit eahpeluohttámuša ja háddjet min dáhtu suodjalit iežamet.

Sii geat háliidit váikkuhit min sáhttet bargat čuovvovaččat:

- Juohkit giellasiid ja behtolaš ságaid, dehe ságaid mat leat oassái duohta muhto váldon iežas oktavuodas.
- Vearistit govaid, videoid ja jietnabáddemiid.
- Boktit garra dovdduid áššis dehe dáhpáhusas vai dahkat min surolažžan dehe eahpidit guhte guimmiid.

Ná sáhtát doarjut min vuosttildannávcca:

- Leage várrogas sisdoalus mii boktá garra dovdduid.
- Juoge dušše dieđuid maid dieđát bohtet luohttevaš gálduin.
- Geahččal oazžut dieđuid duođaštuvvon mánggaid gálduin.
- Duođalaš dáhpáhusas, oza duođaštuvvon dieđu eiseválddis.

Digitála sihkkarvuolta

Digitaliseren sáhttá dahkat min hearkein syberrohkkahemiide mat jáddadit dehálaš it-vuogádagaid.

Don veahkehat nannet Ruota vuosttildannávcca go gieđahalat dieđuid sihkkaris vuogi ládje, sihke ruovttus ja barggus.

Muhtin rávvagat:

- Ráhkát guhkes čoavddasániid gos seaguhat bustávaid, nummariid ja symbolaid.
- Ale deaddil liŋkkaid e-boasttain ja ale raba mildosiid amas sáddejeddjiin.
- Sajáiduhte sihkkarvuodáoađasmahttimiid dakkaviđe.
- Sihkkarvuodakopiere du deháleamos dieđuid, ovdamearkka dihte olgguldas garradiskii, usb-muitui dehe balvabálvalussii.

Terrorfalleheamit

Terrorfalleheamit ja veahkaváldi vearijuiguin sáhttá oavvilduvvon olbmuid vuostá dehe dehálaš infrastruktuvrra nugo el-rávdnjedoaladumi ja fievrridemiid vuostá. Jus váikkuhuvvot, doaimmat juoidá aktanis.

Báhtarit

Mana guhkás eret báikkis.

Oza suoji

Lásse iežat latnjii dehe čiehkát jus it sáhte báhtarit. Jáddet jiena telefovnnas.

Lárbme

Riŋge 112 ja muital mii lea dáhpáhuvvan.

Jurddaš čuovvovačča:

- Riŋge dušše jus don galggat gohččut veahki. Muđui fierbmi sáhttá badjelmeari nođohuvvat.
- Čuovu poliissa, gádjunbálvalusa ja eiseválddiid ávžžuhusaid.
- Ale juoge beaggimiid ja dieđuid dáhpáhusain mat eai leat duođaštuvvon.
- Ale riŋge soapmásii gii sáhttá leat váras. Don sáhtát almmostahttit gos olmmoš čiehkáda.

Bissehit vardima

Bearráigeahča nu ahte don ieš ja vaháguvvon olmmoš leat sihkkarvuodas ovdal go álggahat veahki. Ná bissehat garra vardima:

Riŋge 112 dehe siđa soapmása iežá riŋget.

Deatte njuolga hávi nala njulges gieđaguin. Válde fal veahki gurpon t-báiddis, liinnis dehe sullasaččain.

Jus váibbat dehe dárbbahat veahki, siđa soapmása deaddit du gieđaid nalde.

Doala deattu gitta ambulánsabargit sihtet du luoitit.

Ekstrema dálkkit

Ekstrema dálkkit nugo šnjoarri, dulvadeamit ja báhkát šaddet dábáleappot. Várra luonddulihkohisvuodaide nugo eananriđuide ja meahccebuollimiidda lassána.

Válbman ja geahpit eiseválddiid vehkiid ná:

- Oza dieđuid du gieldda ruovttosiiddus dehe msb.se váraid ja válmmasvuoda birra ovdamearkka dihte riđuin, erošuvnnain ja dulvademiid doppe gos orut.
- Mana siiduun msb.se dehe krisinformation.se oažžut rávvagiid got sáhtát válbmanit ravdamearálaš dálkkiide.
- Válde sealvái jus lea dolastangiellu ovdal go dolastat dehe grillet. Dieđuid oaččut earret iežá siiddus krisinformation.se.
- Čuovu dálkedieđáhusa ja viečča áppaid gos oaččut váruhusaid, ovdamearkka dihte krisinformation.se, Sveriges Radio ja SMHI Väder. Válde váruhusaid duođas.

Ekstrema dálkkiin ja luonddulihkohisvuodain oaččut dieđu Sveriges Radio P4:s maid galggat bargat, ovdamearkka dihte duolddahit čázi dehe báhtarit.

Njoammumat

Duođalaš njoammudávddat sáhttet leavvat jođánit ja buktit stuorra leavvamiid.

Jus njoammudávda álgá leavvat eiseválddit bohtet almmuhit rávvagiid got galggat suddjet iežat ja iežáid.

- Čuovu dieđuid mat ovdamearkka dihte gieldda, njoammudoavttir du guovllus ja eiseválddit juhket.
- Čuovu eiseválddiid rávvagiid ja veahket geahpidit njoammuma.

Dus geas lea dárbu liige doarjagii

Jus don lávet oažžut erenoamáš doarjaga gielddas, de boadát oažžut dan maid kriissas ja soadis.

Muhto don dárbbahat maid iežas válbmaneami du dárbbuid ektui.

- Ságas makkár veahki don soaittát dárbbahit oapmahaččaiguin, ustibiiguin, ránnjáiguin, vehkiiguin dehe doarjjagieđahalliiguin.
- Ráhkát kriisaplána mii maid sisdoallá dieđuid ovdamearkka dihte dálkasiid ja veahkkeneavvuid birra.
- Pláne got beasat suodjelatnjii ja iežá suojis báikkiide.
- Geavat Teletal, Texttelefoni dehe Bildtelefoni oažžut dehálaš dieđuid telofovdnii.
- Jus dus lea hedjonan gullu, geavat áppa krisinformation.se ja dohkket dieđáhusaid oažžun dihte dehálaš dieđuid (VMA).
- Jus dus lea hedjonan oaidnu, geavat lohkanreaiddu dehe šearbmalohekki oažžun dihte dieđuid eiseválddiin.
- Don sáhtát váldit mielde láidestanbeatnaga ja veahkkebeatnaga suodjelatnjii.

Eanet dieđut siidduin msb.se ja krisinformation.se.

Dus geas leat ealibat

Dus lea ovddasvástáduš vai du ealit veadjá bures maid kriissas ja soađis. Ane unnimusat vahku válmmasvuoda iežat ealibii.

Áibmofalleheamis don sáhtát váldit mielde du ealiba suodjás báikkiide nugo gealláriidda, garášaide ja eananvuolrattestašuvnnaide.

Jus fertet guođđit ealiba ruovttus de sáhtát bidjat liige čázi, ja liige biepmu jus du ealit birge friddja beassama bibmui.

Buorre atnit ruovttus:

Fuođđara ja čázi duŋkkiin.

Dáلكasiid maid ealit dárbbaha.

Buvra dehe iežá man siste fievrridat ealiba.

Telefonnummar šibitdoaktárii, ealidáhkáduša ja id-nummára báhpira nalde.

Dus geas leat heasttat dehe šibihat gávnnat dieđuid válmmasvuoda birra siiddus jordbruksverket.se.

Jus balat

Mii eallit áiggis uhkádušaiguin mat sáhttet buktit balu ja eahpesihkkarvuoda. Dás leat moadde rávvaga got sáhtát giedahallat iežat balu:

- Ságas oapmahaččaiguin, ustibiiguin, ránnjáiguin dehe soames servviin du balu birra. Dat sáhtá dahkat ahte ii dovddat seamma aktonasvuoda.
- Searvva, ovdamearkka dihte veahkehit iežaid nannet iežaset válmmasvuoda. Dat sáhtá addit mávssolašvuodadovddu.
- Válde vára iežat dearvvašvuodas. Buorre biebmu, oadđin ja hárhellan unnida streassa ja de veaját buorebut.
- Rádje iežat rávnnji heajus ođđasiin máilmmi dilálašvuoda birra. Gávna muttágis dási dutnje. Bija áiggi dákkáriidda mas veaját bures.
- Válde oktavuoda divššuin jus veaját oalle heittot.

Ságastit mánáiguin kriisa ja soađi birra

Mánát sierra agiin vuosehit balu sierra ládje. Leage áicil du mánás.

- Čilge mánnái mii dáhpáhuvvá.
- Guldal ja leage rabas ságastallamii.
- Muital dušše dakkáriid maid dieđát lea duohta, garvve mitalit ila dárkilit.
- Jus dus eai leat vástádušat visot jearaldagaide de lea dušše dadjat dan.
- Daga diekkáriid mánáin mii sirdá jurdagiid balus.

Dehálaš telefonnummarat

112

Heahthedilli - ambulánsa, gádjunbálvalus ja poliisa.

114 14

Jus háliidat váldit oktavuođa poliissain ja ii leat hoahppu.

113 13

Oažžut dehe buktit dieđuid duođalaš likuhisvuođaid dehe kriissaid birra.

1177

Ráđđeaddin jus leat skibas dehe leat bávččagahtán iežat.

Eanet dieđut

[MSB.se](#)

Válmmasvuođa birra kriisas ja soađis, filmmat, hárbhallamat ja oahpahasat Servodatsuoji ja válmmasvuođa eiseváldi, (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap).

[Forsvarsmakten.se](#)

Militeara suodjalusa birra Ruotas ja lihtolaččain.

[Krisinformation.se](#)

Čohkkehuvvon diehtujuohkin kriisa ja soađi birra ruota eiseváldiin.

[Lilla.krisinformation.se](#)

Mánáide ja nuoraide kriisa ja soađi birra.

Dehálaš dieđáhus álbmogii (VMA)

Signála 7 sekundda ja boatka 14 sekundda.
Loahpahuvo manjil 2 minuvtta.

Mana sisa. Gidde lásiid, uvssaid ja ventilašuvnna.
Guldal Sveriges Radio P4.

Válmmasvuodálárbma (Beredskapslarm)

Signála 30 sekundda ja boatka 15 sekundda.
Loahpahuvo manjil 5 minuvtta.

Guldal Sveriges Radio P4. Don guhte leat soahtesajuštuvvon dehe
siviilasajuštuvvon galggat dakkaviđe mannat du mearriduvvon báikái.

Girdilárbma

Oanehis signálat 1 minuvtta.

Mana dakkaviđe suodjelatnjii dehe iežá suojis sadjái.
Vállje dan mii lea lagamus.

Várra meaddel

Bistevaš signála 30 sekundda.